"Fedha bila ufahamu wa kifedha ni fedha itakayopotea ndani ya muda mfupi"
– Robert Kiyosaki

AKILI ya PESA

Msingi Sahihi wa Mafanikio ya Kifedha

ZAKAYO IGANJA

"Fedha bila ufahamu wa kifedha ni fedha itakayopotea ndani ya muda mfupi"
– Robert Kiyosaki

AKILI YA PESA

Msingi Sahihi wa Mafanikio ya Kifedha

ZAKAYO IGANJA

"Kutoka kwa mshindi wa tuzo ya mwandishi bora wa mwaka 2021 kwa wanafunzi wa vyuo vya kati na vyuo vikuu Tanzania (Uni Awards 2021)."

Copyright 2026 **Zakayo Iganja Mawasiliano:**

Email:zmiganja@gmail.com

Facebook:ZakayoIganja

Instagram: @zakayoiganja

Tiktok: @zakayoiganja_

WhatsApp: +255 624 196 389

Simu: +255 624 196 389 & +255 743 411 723

Haki zote zimehifadhiwa

Hairuhusiwi kutoa nakala sehemu yoyote ya kitabu hiki kwa namna yoyote bila idhini ya mmiliki wa kitabu hiki, isipokuwa kwa kunukuu kuliko ruhusiwa kisheria.

ISBN: 978-9912-40-796-1

Cover Design Na Typesetting imefanywa Vizuri Na:
Lamax Designs, +255 764 793 105
lamaxdesigns@gmail.com

YALIYOMO

DIBAJI v

SHUHUDA ZA WASOMAJI WA AKILI YA PESA (soft copy) vii

UTANGULIZI x

SURA YA KWANZA 1

Pesa Inaongozwa Na Kanuni 1

SURA YA PILI... 20

Pesa Inavutiwa Na Thamani 20

SURA YA TATU **34**

Pesa Ni Matokeo Ya Mtazamo Wako............................. 34

SURA YA NNE... **47**

Nguvu Ya Malengo Kwenye Mafanikio Ya Kifedha .. 47

SURA YA TANO **59**

Maeneo Muhimu Ya Kuwekeza Ili Kuvutia Pesa 59

SURA YA SITA... **88**

Ujuzi Muhimu Kwenye Karne Ya 21 88

SURA YA SABA **102**

Mitaji Muhimu Katika Kuvutia Pesa 102

SURA YA NANE **111**

Makosa Ya Kifedha Yanayowafanya Watu Washindwe Kufanikiwa 111

SEHEMU YA TISA... **119**

Mbinu Za Kuweka Akiba Endelevu Na Kudhibiti Matumizi.. 119

Mbinu Za Kuweka Akiba Endelevu........................... 121

SEHEMU YA KUMI.. **129**

Mbinu Za Kukabiliana Na Madeni............................ 129

HITIMISHO.. 140

KUHUSU MWANDISHI.. 142

DIBAJI

SHUHUDA ZA WASOMAJI WA AKILI YA PESA (soft copy)

-Je maeneo ya kuwekeza ni yapi ili kuweza kuvutia pesa?.

1)Mifuko ya UTT AMIS(UNIT TRUST OF TANZANIA,ASSET MANAGEMENT INVESTOR SERVICES)Mimi tayari nina mfuko wa ukwasi niliouchagua na mwanangu ni mwekezaji(mtoto mwekezaji-mfuko wa watoto fund).

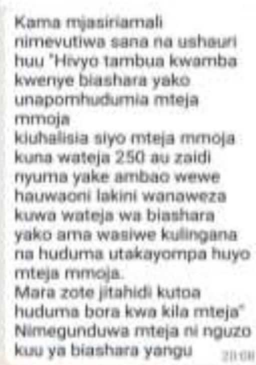

Kupitia hicho kitabu kitanipa nidhamu ya pesa zangu na za Mume wangu anazonipa kwa ajili ya matumizi, pia kutomrundikia 😂 mahitaji ya kununua kila siku kwa kweli nimejua nilikuwa namkwaza badala ya kumpa bajeti ya mahitaji yangu yote kwa muda huoo anaohitaji 🙏 kwa maarifa nimepata vitu km hazina ya ufahamu wangu.Mungu anisaidie niishi humo kwenye hayo maarifa
18:49
Waooh hongera sana 👏👏👏
Nafurahi kusikia hivyo,

AKILI
ya
PESA

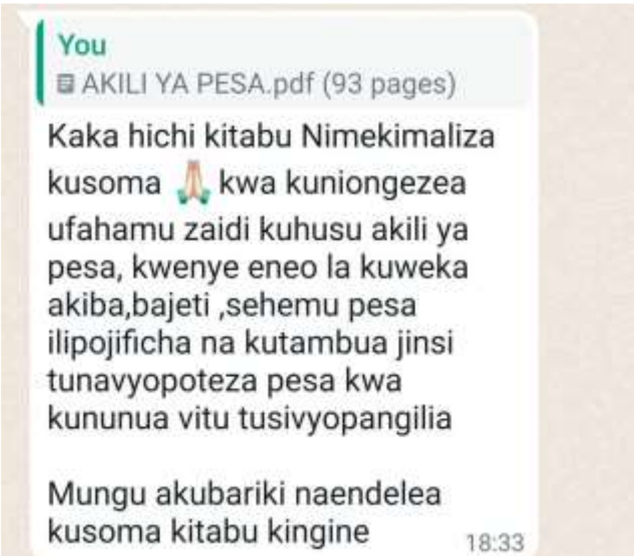
You
AKILI YA PESA.pdf (93 pages)
Kaka hichi kitabu Nimekimaliza kusoma 🙏 kwa kuniongezea ufahamu zaidi kuhusu akili ya pesa, kwenye eneo la kuweka akiba,bajeti ,sehemu pesa ilipojificha na kutambua jinsi tunavyopoteza pesa kwa kununua vitu tusivyopangilia
Mungu akubariki naendelea kusoma kitabu kingine
18:33

UTANGULIZI

Mafanikio ya kifedha hayatokani tu na wewe kupata pesa nyingi bali yanatokana na wewe kuwa na nidhamu ya pesa unazopata hata kama ni kidogo. Na nidhamu ya pesa hujengwa na kiwango chako cha ufahamu wa kifedha (akili ya pesa).

Ukweli ni kwamba watu hawafanikiwi kifedha kwa sababu hawana pesa nyingi au hawapati pesa kabisa ila ni kwa sababu hawana ufahamu wa kifedha (akili ya pesa) ambao ndio msingi sahihi wa mafanikio ya kifedha.

Ndio maana kuna watu wamewahi kushinda pesa nyingi kwenye michezo ya bahati nasibu lakini baada ya muda wakarudi kwenye hali zao za kawaida. Hii inadhihirisha kwamba kuwa na pesa nyingi pekee hakutoshi kukufanya kufanikiwa kifedha bali kiwango chako cha ufahamu wa kifedha ambacho ndicho kinakujengea nidhamu ya pesa.

Mafanikio yako ya kifedha yanategemea jinsi unavyoitumia pesa inayopita mikononi mwako pasipo kujali kama ni kidogo ama ni nyingi. Na namna

unavyoitumia pesa inayopita mikononi mwako inategemea na ufahamu wako wa kifedha (akili ya pesa).

Sasa, yamkini umekuwa ukipata pesa nyingi lakini kila mara umekuwa ukijiuliza ni wapi pesa zako zinapokwenda kwani zimekuwa zikiisha kwa haraka huku ukiwa haujafanya kitu chochote cha maana.

Wakati mwingine suala la kupata pesa kwako limekuwa ni changamoto kiasi kwamba umekuwa ukijiuliza ni kitu gani ufanye ili uweze kupata pesa na kufanikiwa kifedha kama watu wengine, basi kitabu hiki ni kwa ajili yako.

Kupitia kitabu hiki utaenda kujifunza mambo muhimu ya kukusaidia kujenga ufahamu wa kifedha yaani akili ya pesa ambayo ndio msingi mkuu wa mafanikio ya kifedha. Haya ni mambo ambayo yamewafanya watu mbalimbali wakiwemo matajiri wakubwa duniani kufanikiwa kwenye eneo la fedha.

Mpaka kufikia mwisho wa kitabu hiki utakuwa umeweza kujenga ufahamu wa kifedha utakaokusaidia kufahamu namna ya kutengeneza fedha, namna ya kutumia fedha, namna ya kuzalisha fedha na namna ya kuwekeza fedha.

Sina shaka kuwa kupitia kitabu hiki utaenda kuanza ukurasa mpya wa maisha kwenye eneo la fedha na kuwa miongoni mwa watu watakaofanikiwa kifedha.

Kumbuka; *kila pesa inayopita mikononi mwako ni mbegu ya kukuzalishia pesa zaidi kama utafahamu namna bora ya kuitumia.*

SURA YA KWANZA

Pesa Inaongozwa Na Kanuni

Kama ilivyo katika maeneo mbalimbali ambapo kuna kanuni, sheria na taratibu zake, eneo la fedha nalo lina kanuni zake ambazo huwaongoza watu katika kuvutia, kuzalisha, kuwekeza na kutumia pesa. Pesa ina kanuni zake maalumu na ili kulifahamu hilo unahitaji kujenga ufahamu wa kifedha (akili ya pesa) na hapo ndipo utakuwa na nafasi ya kufanikiwa kwenye eneo hili la pesa.

Kama ilivyo kawaida ya kanuni kwamba huwa hazibagui hivyo hata kanuni za fedha nazo hazibagui, ukizifuata pesa zitakutii na usipozifuata pia pesa zitakukimbia pasipo kujali wewe ni nani.

Hivyo ili uweze kufanikiwa kifedha lazima uzifahamu kanuni hizi namna zinavyofanya kazi na uwe tayari kuzifuata na kuziishi. Kwenye sehemu hii tutaangalia kanuni kumi (10) muhimu za pesa, ambazo ukizifahamu na ukaanza kuziishi utakuwa miongoni

mwa watu wachache wenye akili ya pesa na utaanza kupiga hatua kuyaelekea mafanikio ya kifedha. Hizi ndizo kanuni zinazo watofautisha watu wanaofanikiwa na wasiofanikiwa kwenye eneo la pesa.

1. Kanuni Ya Bajeti, 50/30/20.

Kanuni hii ilitolewa na senator Elizabeth Warren kutoka Marekani. Kwa mujibu wa Elizabeth, kanuni hii inakutaka kugawa kipato chako katika makundi matatu, yaani matumizi ya lazima 50%, matumizi yasiyo ya lazima 30% na akiba na uwekezaji 20%.

Hebu tuangalie ufafanuzi wake kwa kina;

a. Matumizi Ya Lazima 50%.

Kanuni hii inakutaka kutenga 50% ya kipato chako kwa ajili ya matumizi yako ya lazima. Haya ni matumizi ambayo ili maisha yaende ni lazima uyapate, ni matumizi ambayo hauwezi kuyakwepa kwenye maisha ya kila siku, ni kama vile; chakula, malazi, matibabu, usafiri, ada na mengine kama hayo.

Mfano, kama kipato chako kwa mwezi ni 1,000,000/= basi kundi hili lichukue 500,000/= au chini ya hapo lakini siyo zaidi.

Ili kuhakikisha kundi hili halichukui zaidi ya 50% ya kipato chako unapaswa kuhakikisha kuwa matumizi yako ya lazima yanaendelea kuwa kwenye kiwango cha chini.

b. Matumizi Yasiyo Ya Lazima.30%

Haya ni matumizi ambayo hata usipoyafanya maisha yanaweza kwenda. Ili kujua matumizi haya swali la kujiuliza ni kwamba, **"hivi naweza kuishi bila kuingia kwenye haya matumizi?"** Ukiona unaweza kuishi bila kufanya haya matumizi basi ujue siyo ya lazima.

Sasa kanuni hii inakutaka matumizi yako kwenye kundi hili yasizidi 30% ya kipato chako. Mfano kama kipato chako ni 1,000,000/= basi kundi hili lichukue 300,000/= ama chini ya hapo na siyo zaidi.

Unapaswa ufahamu kwamba hili ndilo kundi ambalo linaongoza kwa kuchukua pesa nyingi za watu wa kipato cha kati na kipato cha chini. Hii ni kwa sababu linabeba matumizi kwenye vitu ambavyo vinampa mtu furaha ya muda mfupi huku vikiwa na madhara ya muda mrefu. Hivyo ukiweza kudhibiti matumizi yako kwenye kundi hili utakuwa umeweza kuokoa pesa zako kwa kiwango kikubwa.

Kundi hili linabeba matumizi kama vile kununua simu

kila toleo jipya, kununua nguo mpya kila mara, kununua bia, mitoko ya gharama kila mwisho wa wiki (weekend), gharama za bili zisizokuwa za lazima kama vile kulipia vifurushi kwenye ving'amzi vyenye chaneli hata ambazo hauziangalii na mengine kama hayo.

c. Akiba Na Uwekezaji 20%

Mwisho kanuni hii inakutaka kutenga 20% ya kipato chako kwa ajili ya kuweka akiba na uwekezaji. Yaani kabla haujaitumia pesa yako kwenye matumizi yoyote yale uhakikishe unatenga 20% ya kipato chako kwa ajili ya akiba na uwekezaji.

Mfano, kama kipato chako ni 1,000,000/= basi kundi hili lichukue 200,000/= au zaidi na siyo chini ya hapo.

NB: Kwa kadri unavyo punguza matumizi yako kwenye kundi A na B ndivyo utakavyokuwa na uwezo wa kuongeza kiwango cha pesa kwenye kundi C. Na kwa kadri unavyoongeza kiwango cha pesa kwenye kundi la akiba na uwekezaji ndivyo unavyojenga nguvu yako ya kifedha na kuharakisha mafanikio yako ya kifedha.

Je, Nifanye Nini Ikiwa Kipato Changu Hakipo Kwenye Mfumo Rasmi?

Sasa kama wewe ni mtu ambaye haupati pesa kwa pamoja yaani unapata pesa kidogo kidogo na hiyo pesa ndio unaitegemea kwa ajili ya kukidhi mahitaji yako ya msingi kama chakula na mengineyo, ni vigumu sana kuweka akiba kwa kutumia huu mfumo wa asilimia.

Badala yake unashauriwa kupanga kiasi maalumu utakachokuwa unaweka kila baada ya muda fulani. Mfano unaweza kuamua kwamba kila siku utakuwa unatenga shilingi elfu moja, au elfu tano au elfu kumi kulingana na kipato chako cha siku.

Pia unaweza kuamua kuweka akiba kwa wiki, pengine ukapanga kila wiki utakuwa unaweka shilingi elfu ishirini ama elfu hamsini kulingana na kipato chako cha wiki. Na siku ikitokea umeingiza faida kubwa basi unaweza kuweka akiba mpaka ya siku tatu au zaidi mbele kulingana na hiyo faida.

Hii itakufanya ujizatiti katika kuweka akiba hivyo utakuwa unafanya juu chini kutenga kiasi ulichokipanga kila ifikapo ule muda uliojiwekea (siku, wiki au mwezi).

Na huo ndio mfumo mzuri wa kuweka akiba kwa mtu mwenye kipato kisicho rasmi.

Kumbuka; kupanga bajeti ni suala moja lakini kuishi kulingana na bajeti uliyoipanga ni suala jingine na ndilo lenye umuhimu zaidi (rudia kusoma).

2. Kanuni Ya "Jilipe Wewe Mwenyewe Kwanza" (Pay Yourself First).

Hii ni moja ya kanuni yenye maajabu makubwa sana. Kanuni hii inakutaka kila unapopata pesa kabla hujaitumia kwa kitu chochote kile ujilipe mwenyewe kwanza kwa kutenga kiasi fulani cha hiyo pesa kwa ajili ya akiba, uwekezaji na matumizi mengine ya baadaye.

Tafsiri yake ni kwamba unapopata pesa kabla haujaanza kulipa bili, ada, kodi, kufanya manunuzi mbalimbali ama kitu kingine chochote kile, hakikisha kuwa unajilipa kwanza wewe mwenyewe kwa kutenga sehemu ya hiyo pesa kwa ajili ya akiba na uwekezaji.

Inaweza kuwa ni asilimia 1,2,3,4,5 au zaidi kulingana na kipato chako, ila jambo la muhimu hapa ni nidhamu ya kufanya hivyo kila unapopata pesa na matokeo ya kufanya hivyo baada ya muda fulani pasipo kujali uliweka kiasi gani.

Mfano ikiwa leo utaanza kuweka kiasi cha Tsh10,000/= kila wiki kwa miaka mitano maana yake ni kwamba baada ya miaka mitano utakuwa na Tsh 2,400,000/= (10,000/=*4*12*5) kama akiba na ikiwa utafanya hivyo kwa kuiwekeza sehemu inapozalisha maana yake utakuwa na kiasi kikubwa zaidi ya hicho.

Changamoto kubwa kwa watu wengi huwa wanashindwa kutenga sehemu ya pesa zao kama akiba kwa kisingizio kwamba kipato chao ni kidogo lakini unapaswa kufahamu kwamba kuweka akiba ni suala la tabia zaidi ya kiwango cha kipato, hivyo kama leo hauwezi kuweka walau asilimia moja (1%) ya kipato chako kwa sababu unafikiri ni kidogo basi ujue hata ukiwa na kipato kikubwa hautaweza kuweka akiba kwa sababu hauna hiyo tabia. Hakikisha unajenga tabia ya kuweka akiba hata kama ni kidogo kidogo.

Hebu jaribu kufikiria kama ungekuwa unaweka walau Tsh 10,000/= kama akiba kutoka kwenye kipato chako kwa miaka mitano iliyopita leo ungekuwa na kiasi gani?

Leo unaweza kuiona Tsh 10,000/= ni ndogo lakini ukiikusanya baada ya miaka kadhaa itakuwa kubwa na yenye msaada kwako. Hivyo ni lazima uhakikishe unaitumia kanuni hii ili uweze kufikia mafanikio yako

ya kifedha.

3. Kanuni Ya Parkison (Parkison's Law).

Kanuni hii ilitolewa na Northcote Parkison, ambapo inasema; ***"Mafanikio ya kifedha au utajiri wa kifedha siyo matokeo ya kuwa na pesa nyingi au kupata kipato kikubwa bali ni matokeo ya kutumia vizuri pesa unayoipata na kubakiza."***

Tafsiri yake ni kwamba, haijarishi unapata kiwango gani ila unabakisha kiwango gani baada ya kutumia ndicho kitu kitakachoamua kiwango cha mafanikio yako ya kifedha.

Hivyo ili upate mafanikio ya kifedha kwa kuwa na pesa za ziada mara unapoongeza kipato chako unatakiwa kufanya mambo haya:-

Moja; hakikisha kipato chako kinaongezeka kwa kasi kuliko matumizi yako yanavyoongezeka. Maana yake ni kwamba ongezeko la kipato chako liwe juu zaidi ya matumizi yako. Ikiwa kipato chako kimeongezeka kwa 20% basi matumizi yako yaongezeke chini ya hapo.

Pili, uamue kuwa hautaongeza matumizi yako hadi pale kipato chako kitakapofikia asilimia fulani na mara utakapoongeza matumizi yako basi ongezeko hilo

litakuwa chini kuliko kipato chako.

Lengo la kanuni hii ni kukusaidia kupata pesa ya ziada ya kufanya shughuli nyingine za maendeleo kama vile kuwekeza. Kumbuka; linapokuja suala la mafanikio ya kifedha jambo la muhimu siyo unapata kiasi gani bali unabakiza kiasi gani baada ya matumizi yako.

Kwa mfano kama unapata milioni moja kwa mwezi na unatumia milioni moja yote lakini mtu mwingine anapata laki tano na anabakisha laki moja, tafsiri yake ni kwamba huyu wa pili atafikia mafanikio ya kifedha kwa haraka zaidi licha ya kipato chake kuwa kidogo.

Mara zote hakikisha matumizi yako hayazidi au hayawi sawa na kipato chako, badala yake yawe chini ili upate kiwango cha kubakisha kwa ajili ya uwekezaji na akiba ya baadaye.

4. Kanuni Ya Uwekezaji

Kanuni hii ilitolewa na tajiri Warren Buffet kutoka Marekani, ambapo alisema ***"Ukitaka kupata pesa ni lazima uwekeze katika kitu ambacho unakifahamu."***

Kwa mujibu wa kanuni hii mafanikio yako ya kifedha yanatokana na ufahamu wako wa juu katika kile unachokifanya ama kupata watu wenye ufahamu mkubwa katika kitu hicho na kuwatumia kwenye

safari yako ya mafanikio ya kifedha.

Warren anasema ili ufanikiwe kifedha lazima uwekeze kwenye eneo ambalo umelifanyia utafiti wa kutosha na unalifahamu.

Usiwekeze ama kufanya biashara kwa kufuata mkumbo au kutamanishwa na faida kubwa na ya haraka. Kuna watu wengi wamepoteza pesa kwa kuwekeza ama kufanya biashara katika maeneo ambayo hawakuwa na ufahamu nayo, hawa ndio wale ambao wakiambiwa tu biashara fulani inalipa wanaingia wazima wazima bila kutafakari na kufanya utafiti. Matokeo yake wanapoteza pesa nyingi.

Ukiona unafanya uwekezaji kwenye eneo ambalo hauna ufahamu nalo, tafsiri yake ni kwamba ufahamu wako wa kifedha ni mdogo. Ili uweze kufanikiwa kifedha lazima uhakikishe unapata ufahamu wa kutosha kuhusiana na eneo unalotaka kuwekeza pesa zako kabla ya kuamua kufanya hivyo. Unaweza kusoma vitabu ama kutafuta ushauri kwa watalaamu wa uwekezaji kulingana na eneo unalotaka kuwekeza pesa zako.

Kumbuka, *"tunatengeneza pesa kwa tunachokijua na tunapoteza pesa kwa tusichokijua."* Robert Kiyosaki

NUNUA KITABU, KUSOMA TOPIC ZOTE

PIGA SIMU: **0624 196 389 & 0743 411 723**

SURA YA PILI

Pesa Inavutiwa Na Thamani

SURA YA TATU

Pesa Ni Matokeo Ya Mtazamo Wako

Jinsi Ya Kujenga Mtazamo Chanya Kuhusu Fedha

Jifunze Kutoka Kwenye Kisa Hiki

Mbinu Hizi Zitakusaidiaje?

SURA YA NNE

Nguvu Ya Malengo Kwenye Mafanikio Ya Kifedha

Jinsi Ya Kupanga Malengo Ya Kifedha Yanayofanikiwa

Umuhimu Wa Kupanga Malengo

Kwanini Watu Hawatimizi Malengo Yao Ya Fedha?

SURA YA TANO

Maeneo Muhimu Ya Kuwekeza Ili Kuvutia Pesa

SURA YA SITA

Ujuzi Muhimu Kwenye Karne Ya 21

Mambo Muhimu Katika Kujenga Ujuzi Wa Kufanya Maamuzi

Mambo Muhimu Katika Kujenga Jina

SURA YA SABA

Mitaji Muhimu Katika Kuvutia Pesa

SURA YA NANE

Makosa Ya Kifedha Yanayowafanya Watu Washindwe Kufanikiwa

SEHEMU YA TISA

Mbinu Za Kuweka Akiba Endelevu Na Kudhibiti Matumizi

SEHEMU YA KUMI

Mbinu Za Kukabiliana Na Madeni

HITIMISHO

KUHUSU MWANDISHI

Zakayo Iganja ni mwandishi wa vitabu, mzungumzaji na mkufunzi wa masuala ya maendeleo binafsi na elimu ya fedha.

Pia Zakayo ni mshindi wa tuzo mbalimbali ikiwemo, tuzo ya mwandishi bora wa mwaka 2021 kwa wanafunzi wa vyuo vya kati na vyuo vikuu nchini Tanzania, yaani uniawards 2021, pia mwaka 2022 alishinda tuzo ya mwandishi bora wa mwaka wa chuo cha taifa cha usafirishaji (NIT).

Mwaka 2021 alitajwa na taasisi ya Road To Success Initiative kwenye orodha ya wazungumzaji 100 wenye mchango kwa jamii nchini Tanzania yaani TOP 100 SPEAKERS

Kupitia vitabu na mafundisho yake ameweza kugusa maisha ya watu mbalimbali hasa vijana na kuwa kielelezo na hamasa kwao kwa kuwafanya waamini kuwa wanaweza kutimiza ndoto zao.

Kitaaluma Zakayo Iganja ni mhasibu, akiwa na shahada ya kwanza ya uhasibu na fedha katika usafirishaji *(Bachelor degree in accounting and transport*

finance) kutoka chuo cha taifa cha usafirishaji (NIT)

VITABU VINGINE VILIVYOANDIKWA NA ZAKAYO IGANJA.

1. WEWE NI BIDHAA YA MUNGU (soft copy)
Tambua ulichoumbiwa kufanya duniani, pesa zikufuate

2. UNLOCK YOUR POTENTIAL (soft & hard copy) *Unleashing the Greatness in You*

3. UJANA NI HAZINA (soft & hard copy)
Jinsi ya kutumia ujana wako kuacha alama ya kudumu

4. FUNGUA UWEZO WAKO (soft & hard copy) *Mwongozo wa kuufungua ukuu ulioko ndani yako*

HUDUMA NYINGINE ZINAZOTOLEWA NA ZAKAYO IGANJA

1. Mafunzo ya elimu ya fedha na biashara kwa watu binafsi, vikundi, taasisi na makampuni mbalimbali.
2. Mafunzo ya kupanga na kutimiza malengo
3. Mafunzo ya jinsi ya kutambua, kukuza na kutumia kipaji chako kibiashara

4. Mafunzo ya jinsi ya kutambua na kuishi kusudi la maisha yako

5. Ushauri na mafunzo ya uandishi wa vitabu

6. Mafunzo na ushauri kuhusu mauzo na masoko

NB: Kupata huduma hizi wasiliana nasi kwa nambari **0624 196 389 & 0743 411 723**